

สภาพปัญหา

ข่าวการชักชวนการลงทุนลอตเตอรี่ โดยอ้างว่าจะจ่ายเงินปันผลให้ผู้ร่วมลงทุน ๑% ต่อเดือน หรือร้อยละ ๑๒ ต่อปี แต่สุดท้ายกลับไม่ได้จ่ายปันผลให้ตามที่ตกลงไว้ หรือกรณีแพทย์หญิงหลอกลวงให้ร่วมลงทุนในบริษัททัวร์ โดยอ้างว่าจะได้รับผลตอบแทนสูงร้อยละ ๖ ถึง ๑๘ ต่อเดือน มีผู้เสียหายกว่า ๓๘ คน รวมมูลค่าความเสียหายกว่า ๖๔ ล้านบาท รวมทั้งคดีที่เข้าข่ายแชร์ลูกโซ่ในหลายๆ คดี ทั้งยูฟ่าหรือการเชิญชวนให้ผู้อื่นมาร่วมลงทุนธุรกิจขายตรงในอาหารเสริม โดยเสนอผลตอบแทนเป็นทัวร์ไปต่างประเทศ ซึ่งเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นยังคงทำให้เกิดปัญหาอยู่เรื่อย ๆ มาโดยตลอด ไม่แตกต่างจากคดีแชร์แม่หม้ายเมื่อเกือบ ๓๐ ปีที่แล้ว แม้กาลเวลาจะผ่านไปหลายสิบปีก็ยังเกิดขึ้นซ้ำ ๆ อีกทั้งทางภาครัฐยังคงแก้ไขปัญหานี้เฉพาะหน้าเมื่อมีความเสียหายเกิดขึ้นแล้วเท่านั้น เลยทำให้ปัญหาดังกล่าวยังคงเป็นประเด็นร่วมสมัยแม้กาลเวลาจะเปลี่ยนแปลงไป ซึ่งข้อสันนิษฐานในเบื้องต้นอาจจะเป็นเพราะความโลภของผู้ลงทุนที่ถูกจูงใจด้วยผลตอบแทนที่สูง แต่หากพิจารณาปัจจัยอื่น ๆ ประกอบด้วยแล้ว ก็อาจเป็นเพราะดอกเบี้ยเงินฝากของธนาคารพาณิชย์ในปัจจุบันที่ให้ผลตอบแทนที่ต่ำ หรืออาจเป็นไปได้ว่าความรู้ทางการเงินของคนไทยนั้นยังมีไม่เพียงพอ

การพิสูจน์ข้อสันนิษฐาน

โดยผลการสำรวจขององค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา (Organisation for Economic Co-operation and Development - OECD) ในเรื่องความสามารถทางการเงินในระดับผู้ใหญ่ (OECD/INFE International Survey of Adult Financial Literacy Competencies) ซึ่งเป็นการสำรวจในปี ๒๕๕๙ จาก ๓๐ ประเทศ ที่กระจายอยู่ในทวีปยุโรป อเมริกาเหนือ อเมริกาใต้ แอฟริกา เอเชีย และออสเตรเลีย จากประเทศที่มีความหลากหลายทางด้านเศรษฐกิจ ทั้งที่อยู่ในกลุ่มของ OECD และนอกกลุ่ม OECD จำนวน ๕๑,๖๕๐ คน อายุระหว่าง ๑๘ – ๗๙ ปี โดยวัตถุประสงค์ของการสำรวจดังกล่าว ก็เพื่อให้เห็นภาพรวมในเรื่องความสามารถและประสิทธิภาพเกี่ยวกับความรู้ทางการเงินเพื่อเปรียบเทียบข้อมูลแต่ละประเทศในภูมิภาคนั้น ๆ ว่า มีความรู้ทางการเงินเป็นอย่างไร โดยใช้ชุดคำถามเดียวกัน ซึ่งการสำรวจในประเทศเหล่านั้นผลปรากฏว่า มีค่าคะแนนเฉลี่ยอยู่ที่ประมาณ ๑๓.๒ คะแนน จากคะแนนเต็ม ๒๑ คะแนน และประเทศที่มีความรู้ทางการเงินเป็นอย่างดีสูงสุด ๓ อันดับแรก ได้แก่ ฝรั่งเศส (๑๔.๙ คะแนน) ฟินแลนด์ (๑๔.๘ คะแนน) และนอร์เวย์ (๑๔.๖ คะแนน) ส่วนประเทศไทยอยู่ในอันดับ ๑๗ (๑๒.๘ คะแนน) ซึ่งชุดคำถามจะเป็นวัดความรู้จาก ๓ ส่วน ได้แก่ ๑. ด้านความรู้ทางการเงิน ๒. ด้านพฤติกรรมทางการเงิน และ ๓. ด้านทัศนคติทางการเงิน (การวางแผนทางการเงินในระยะยาว)

สำหรับคำถามในส่วนแรกด้านความรู้ทางการเงินนั้นเป็นคำถามโดยทั่ว ๆ ไป เช่น ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับภาษีมูลค่าเพิ่ม อัตราเงินเฟ้อ ความเสี่ยงและผลตอบแทน การกระจายความเสี่ยง เป็นต้น ในส่วนที่สองด้านพฤติกรรมทางการเงินนั้นแบบสำรวจของ OECD ต้องการหาคำตอบเกี่ยวกับพฤติกรรมการบริหารจัดการเกี่ยวกับการเงิน เช่น การจัดทำงบประมาณ การพิจารณาความสามารถในการชำระหนี้ การชำระหนี้ตรงตามกำหนดเวลา การออม การเลือกใช้ผลิตภัณฑ์ทางการเงิน โดยในด้านพฤติกรรมนี้ประเทศไทยอยู่ในอันดับสูงสุด ในเรื่องรายได้ไม่เพียงพอกับรายจ่ายทำให้ต้องกู้ยืมมาเพื่อใช้จ่ายใช้สอย สำหรับส่วนสุดท้ายด้านทัศนคติทางการเงิน (การวางแผนทางการเงินในระยะยาว) ชุดคำถามต้องการทราบเกี่ยวกับทัศนคติทางการเงิน และการวางแผนสำหรับอนาคตเพื่อบรรลุผลสำเร็จทางการเงินของแต่ละบุคคล โดยคำถามมุ่งเน้นเกี่ยวกับการใช้จ่ายเงินและการใช้ชีวิตในปัจจุบัน โดยในด้านทัศนคติทางการเงินนั้น ประเทศไทยอยู่ในอันดับที่ ๒๐ ซึ่งอยู่ในอันดับรองสุดท้าย แต่อย่างไรก็ดี เป็นที่น่าสังเกตว่าในทุกประเทศผู้หญิงจะได้คะแนนสูงกว่าผู้ชาย สำหรับผลของการสำรวจในด้านนี้ โดยบทสรุปของผลการสำรวจดังกล่าว OECD มีความเห็นว่าทุกประเทศควรได้รับการปรับปรุงความรู้ทางการเงิน เพื่อให้พฤติกรรมทางการเงินมีทิศทางที่เปลี่ยนแปลงไปในด้านที่ดีขึ้น พร้อมกับมีคำแนะนำเพิ่มเติมว่า ควรเริ่มให้ความรู้ทางการเงินตั้งแต่ในระดับโรงเรียน เพราะความรู้ทางการเงินเป็นสิ่งที่จำเป็น ทั้งนี้ ก็เพื่อกระตุ้นให้เกิดพฤติกรรมทางด้านการเงินในเชิงบวก เพราะสิ่งเหล่านี้จะส่งผลต่อสถานะทางการเงินและการวางแผนเพื่อการเกษียณอายุในอนาคตไม่มากนักน้อย

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

จากผลจากการสำรวจของ OECD ก็ได้สะท้อนความสามารถและประสิทธิภาพเกี่ยวกับความรู้ทางการเงินของคนไทยเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศอื่น ๆ และเป็นบทพิสูจน์ข้อสันนิษฐานในเบื้องต้นเกี่ยวกับความรู้ทางการเงินได้ในระดับหนึ่งว่า คนไทยมีความรู้ทางการเงินอยู่ต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของผลสำรวจ โดยยังขาดทักษะความรู้ทางการเงิน ทั้งด้านความรู้ทั่วไป พฤติกรรมการใช้เงินที่ผลสำรวจออกมาว่าคนไทยมีรายได้ไม่เพียงพอกับรายจ่าย รวมทั้งทัศนคติทางด้านการเงินที่ผลการสำรวจได้แสดงข้อมูลออกมาว่าคนไทยยังขาดการวางแผนทางการเงินในระยะยาว ซึ่งอาจจะส่งผลกระทบต่อการใช้ชีวิตในวัยสูงอายุและเป็นภาระทางการคลังได้ในอนาคต ซึ่งปัจจุบันหลายๆ หน่วยงานภาครัฐ ไม่ว่าจะเป็นด้านตลาดเงิน (ธนาคารแห่งประเทศไทย) ตลาดทุน (คณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์หรือตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย) หรือด้านการประกันภัย (คณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย) รวมทั้งภาคเอกชน หรือผู้ที่มีความรู้ทางด้านการเงินการลงทุนต่าง ๆ ต่างเผยแพร่และมีการจัดอบรมเพื่อให้ความรู้แก่ประชาชนหรือผู้สนใจในการบริหารจัดการทางการเงินให้มีประสิทธิภาพ ซึ่งองค์ความรู้ทางการเงินเหล่านี้ จะมีส่วนช่วยสร้างภูมิคุ้มกันให้กับตัวของเราเอง และเป็นการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและทัศนคติทางด้านการเงิน พร้อมทั้งเป็นการพัฒนาศักยภาพของตนเองให้มีความรู้ความเข้าใจทางด้านการเงินมากยิ่งขึ้น ดังนั้น หากเรามีความรู้ทางการเงินที่เพียงพอก็เท่ากับเป็นการป้องกันการหลอกลวงจากกลุ่มมิจฉาชีพที่สร้างภาพมายาและจูงใจในเรื่องผลตอบแทนที่สูง เพราะเราจะสามารถวิเคราะห์ได้ว่าการจูงใจเรื่องผลตอบแทนในลักษณะดังกล่าวนี้ มีความเป็นไปได้มากน้อยเพียงใด เพื่อมิให้ตัวของเราเป็นส่วนหนึ่งของวงจรมิจฉาชีพที่หลอกลวงและเป็นเหยื่อของความเสียหายในระบบของเศรษฐกิจอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้